

WŁADYSŁAW GRAF

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE

NA ZIEMI OSTRZESZOWSKIEJ

WŁADYSŁAW GRAF

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE

NA ZIEMI OSTRZESZOWSKIEJ

Projekt okładki
i strony tytułowej :
Władysław Graf

Wydawce : Muzeum Regionalne im. Władysława Gółuś w Ostrzeszowie

S P I S T R E Ś C I :

	str.
• Wstęp	5
- Odznaczenia powstańcze	6
- Nadanie wyróżnień po II wojnie światowej	14
- Polegli w powstaniu na froncie ostrzeszowskim	18
- Pomniki - tablice - nekrologie	25
- Wydarzenia - archiwalia	50
- Zakończenie	58
- Źródła i materiały	59

W S T Ę P

Historię powstania wielkopolskiego na ziemi ostrzeszowskiej w cyklu "Zeszyty Ostrzeszowskie" opisałem nieco szerzej z dwóch powodów :

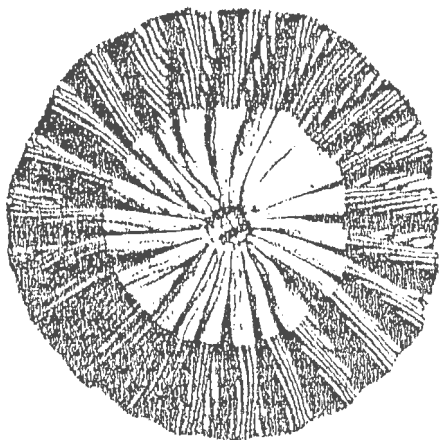
- w 2009 roku przypada 90 rocznica doniosłego historycznego wydarzenia - zrywu niepodległościowego Wielkopolski,
- ułatwienia nauczycielom historii w szkołach naszego powiatu, przekazującym dzieciom i młodzieży wiedzę o patriotycznej postawie naszych ojców, dziadów i pradziadów - którym zaborca pruski nie zdołał wydrzeć z serc polskiej tożsamości.

Całość tematu trzeba było przekezać w 4-ch częściach, na ponad 200 stronach, choć w skrótowym zapisie.

Autor

ODZNACZENIA POWSTAŃCZE

Zgromadzone w w rodzinnych i muzealnych zbiorach, także w Izbach Pamięci Szkół tworzących Ogólnopolską Rodzinę Szkół im. Powstańców Wielkopolskich, których w Polsce jest około 50, w Wielkopolsce 20, ,w powiecie ostrzeszowskim 2 - pamiątki powstańcze stanowią drogocenne relikty chlubnej wyzwolenczej przeszłości. Wśród tych - odznaki i odznaczenia.

R O Z E T K A

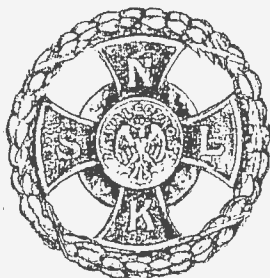
Biało - czerwona.

używana przez powstańców
jako znak wyróżniający
uczestników walk zbrojnych.
Noszona na czapkach,
płaszczach lub bluzach
powstańców.

ODZNAKA PAMIĄTKOWA WOJSK WIELKOPOLSKICH

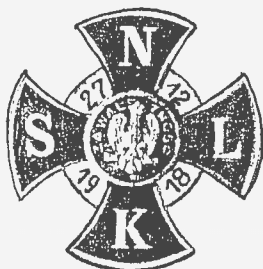

Została zatwierdzona w 1920 roku przez Ministerstwo Spraw Wojskowych dla walczących w szeregach Wojsk Wielkopolskich od dnia wybuchu powstania. Przedstawia symbolikę polskości z krzyżacką butą i barbarzyństwem poprzez krzyż o rozwidlonych ramionach używany przez Krzyżaków, przekreślony szczerbcem Bolesława Chrobrego na wpół dobytym z pochwy, na znak czujności i gotowości do obrony Ojczyzny. Na ramieniu krzyża zawieszono kajdany oznaczające zerwanie łańcuchów niewoli. Pochwa miecza przepasana wstęgą o barwach narodowych, zdobiona literami WW /Wojsko Wielkopolskie/.

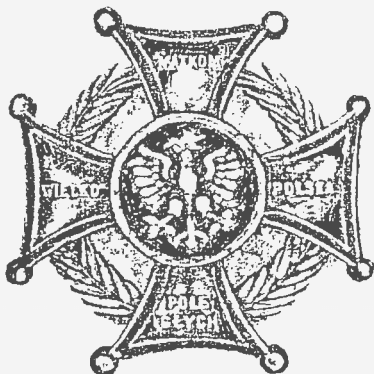
PAMIĄTKOWY KRZYŻ "ZA WALECZNOŚĆ" W POWSTANIU WIELKOPOLSKIM

Otoczony wieńcem laurowym. Ustanowiony przez dawną Naczelną Komendę Straży Ludowej byłego zaboru pruskiego. Wydany w latach 1922-1924. Na ramionach krzyża pierwsze litery Naczelnej Komendy Straży Ludowej. W owalu wewnętrznym krzyża - data wybuchu powstania wielkopolskiego 27.12.1918. Pośrodku orzeł w koronie i napis : "Za Waleczność".

PAMIĄTKOWY KRZYŻ "ZA WALECZNOŚĆ" W POWSTANIU WIELKOPOLSKIM

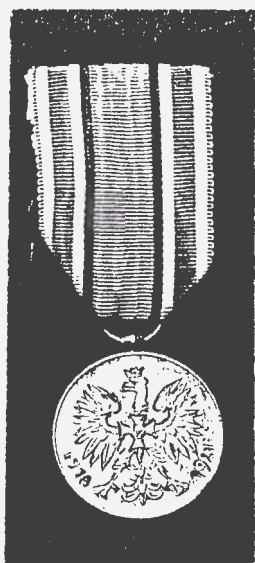
przez /
Wydany w 1924 roku. Ustanowiony przez dawną Naczelną Komendę Straży Ludowej byłego zaboru pruskiego. Wzór i symbolika takie same, jak przy krzyżu z wieńcem laurowym.

KRZYŻ "MATKOM POLEGŁYCH
POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH"

W oparciu o zebrane w Ostrzeszowie materiały ikonograficzne oraz posiadane wydawnictwa trudno ustalić, jaka instancja lub organizacja ustanowiła i nadawały odznaczenie Krzyża "Matkom poległych Powstańców Wielkopolskich. Jest pewne, że otrzymywały to odznaczenie matki poległych powstańców, co potwierdza treść napisu na odznaczeniu. Istnieje prawdopodobieństwo, że został ustanowiony i nadawany w latach 1922 - 1924, przez dawną Naczelną Komendę Straży Ludowej byłego zaboru pruskiego, podobnie jak Pamiątkowe Krzyże "Za Waleczność".

Krzyż o wymiarach 32 x 32 mm jest odlany z brązu. Ramiona krzyża na obrzeżach wypełnione czarną emalią. Pośrodku tło czerwone z godłem polskim. Napis : "MATKOM POLEGŁYCH WIELKOPOLSKA", Otoczony wieńcem laurowym.

Awers

Rewers

MEDAL PAMIĄTKOWY
" ZA WOJNĘ 1918 - 1921 "

Ustanowiony Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 września 1928 roku w celu przekazania pamięci potomnych wysiłku narodu włożonego w utrwalenie niepodległości i zabezpieczenie granic Ojczyzny w wojnie 1918 - 1921. Otrzymywali go wojskowi, którzy w okresie od 1 listopada 1918 r. do marca 1921 r. polegli, odnieśli rany, zmarli na skutek chorób nebytych na polu walki, bądź w czasie niesienia pomocy sanitarnej rannym i chorym żołnierzom. Medalem pamiątkowym "Za wojnę 1918-1921" byli odznaczeni także Powstańcy Wielkopolscy i Powstańcy Śląscy,

Wybity w brązie o średnicy 35 mm. Na awersie wizerunek orła państwowego według wzoru z 1927 roku. Orzeł ma zawieszony na szyi Krzyż Orderu Virtuti Militari. Po obu bokach orła tuż nad szponami są cyfry 1918 i 1921. Na rewersie w środku wieńca z liści dębowych napis : POLSKA SWEMU OBRONCY.

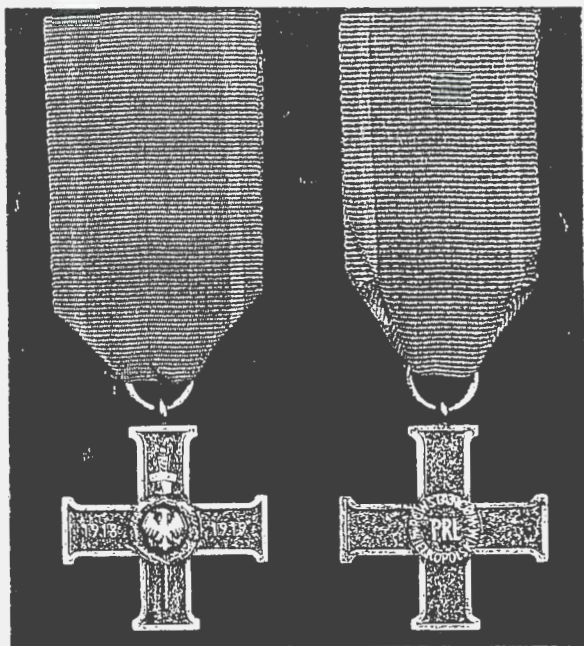
Awers

Rewers

MEDAL NIEPODLEGŁOŚCI

Ustanowiony Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 października 1938 roku. Nadawany za zasługi położone dla sprawy niepodległości państwa polskiego, zarówno przed rokiem 1914, jak również w latach pierwszej wojny światowej, a także w walkach okresu 1918-1920, z wyjątkiem wojny polsko-radzieckiej na obszarze Polski. Autorem projektu plastycznego był prof. Mieczysław Kotarbiński. Dwustronnie tłoczony w brązie o średnicy 35 mm. Na awersie przedstawiono wyobrażenie trzech hydr /symbol trzech mocarstw zaborczych/ przębitych mieczami. W podwójnym otoku napis : BOJOWNIKOM NIEPODLEGŁOŚCI. Na rewersie umieszczone litery RP /Rzeczpospolita Polska/. Noszony na czarnej wstążce z bocznymi czerwonymi paskami.

Osobom odznaczonym przysługiwały przywileje, m.in. zaopatrzenie finansowe ze skarbu państwa wysokości 60-90 zł miesięcznie, w wypadku braku środków zapewniających egzystencję.

Awers

Rewers

WIELKOPOLSKI KRZYŻ POWSTAŃCZY

Ustanowiony Dekretem Rady Państwa z dnia 1 lutego 1957 roku. Nadawany uczestnikom walk z niemieckim zaborcą w Powstaniu Wielkopolskim 1918/19. Odznaczenie było nadawane na podstawie wniosków Związku Bojowników o Wolność i Demokrację. Jdnorezowy i ma tylko jeden stopień. Noszony na wstążce ciemno-niebieskiej z czerwonymi bocznymi paskami.

Krzyż jest równoramienny patynowany na brązowo, o wymiarach 36 mm. Na awersie, pośrodku jest okrągła emaliowana czerwona tarcza, na niej orzeł piastowski. Tarcza okolona wieńcem i liści dębowych. Na poziomych ramionach krzyża dwie daty : 1918 i 1919. Na pionowych ramionach - miecz skierowany ostrzem w dół. Na rewersie, na skrzyżowaniu ramion krzyża litery PRL otoczone w owalu napisem : POWSTAŃCOM WIELKOPOLSKIM.

Treść odznaki :

"SŁUŻ W MŁODOŚCI
I SIWIZNIE
BUGU
I OJCZYŹNIE".

Wykonana z metalu
oksydowana, zapinana
na agrafę.

rozmiar : około 4 cm.
wysokości.

ODZNAKA ZACHODNIEJ STRAŻY OBYWATELSKIEJ

Do dziś nie udało mi się ustalić dokładnej daty ustanowienia i nadawania Odznaki Zachodniej Straży Obywatelskiej. Z nazwy odznaki można wysnuć wniosek, że była to odznaka rozpoznawcza Polaków prowadzących nadzór nad pracownikami niemieckimi zatrudnionymi jeszcze w urzędach miejskich oraz publicznych po odzyskaniu niepodległości w Ostrzeszowie w 1919 roku. Swoją działalność straż zapoczątkowała już 10 listopada 1918 roku w ścisłej współpracy z Radą Robotniczo-Żołnierską, później z Powiatową Radą Ludową. Był to zespół tzw. Kontrolerów Polaków do urzędów i administracji, jak : poczta, landratura, magistrat i Kolej. Straż brała udział w zabezpieczaniu porządku publicznego podczas usuwania niemieckich żandarmów, nauczycieli i urzędników, gdzie od listopada 1918 r. do grudnia 1919 r. w Ostrzeszowie usunięto 82 Niemców.

W okresie międzywojennym wysokie odznaczenia nadawano powstańcom za wybitne zasługi w walkach, bitwach i starciach. Na podstawie zachowanej do dzisiaj dokumentacji archiwalnej znajdującej się w Muzeum Regionalnym im. Władysława Golla w Ostrzeszowie oraz wśród osób prywatnych, można wymienić osoby, które otrzymały Ordery Virtuti Militari, a wśród tych m.in. powstańcy :

- Thiel Stanisław - główny organizator i dowódca frontu kępińsko-ostrzeszowskiego 1918/1920,
- Niesobski Leon - organizator Rady Żołnierskiej w Ostrzeszowie,
- Pietrzak Stanisław - dowódca zwycięskich bitew o Perzynów, Kochłowy, Rogaszyce, Kobyla Górę,
- Twardowski Tadeusz - dowódca walk o Perzynów, Kochłowy, Ligotę, Rogaszyce.

NADANIA WYROŻNIEŃ PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ .

Ze dramatyczne zmagania w walkach o odzyskanie niepodległości i przywrócenie ziem Wielkopolski do Polski, po drugiej wojnie światowej najwyższe organa władzy państwowej z perspektywą ponad półwiecze historycznych doświadczeń, poza zrozumieniem lokalnym, nadały znaczenie ogólnopolskie. Niezależnie od klasowego i politycznego zróżnicowania narodu po mroku okupacyjnej nocy /1939-1945/, nadal trwał rezonans społeczny, aby namiętny wysiłek wolnościowy ludu wielkopolskiego lat 1918-1919 wszedł na trwałe do świadomości historycznej, stał się materialnym dziedzictwem narodu. Polska Ludowa uczyniła wiele, aby żyjących jeszcze powstańców wielkopolskich w sposób szczególny uhonorować.

Uchwałą Rady Państwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z grudnia 1966 roku odznaczono powstańców "Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym" /patrz strona 11/. Legitymacje do Krzyża Powstańczego podpisywał wówczas Przewodniczący Rady Państwa Edward Ochab.

POLSKA RZECZPOSPOLITA
LUDOWA

LEGITYMACJA

Nr K-35553

WARSZAWA

dn. 20 grudnia 1966 r.

UCHWAŁĄ RADY PAŃSTWA

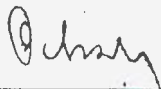
odznaczony(a) został(a)

Ob. GRAF

Teofil s. Jana

WIELKOPOLSKIM
KRZYŻEM POWSTAŃCZYM

PRZEWODNICZĄCY
RADY PAŃSTWA

Trzy lata później, Uchwałą Rady Państwa Polskiej Rzeczy-
pospolitej Ludowej z dnia 10 stycznia 1969 roku, powstańców
wielkopolskich uhonorowano Orderem "Polonia Restituta" -

"KRZYŻEM KAWALERSKIM
ORDERU ODRODZENIA POLSKI",

Odznaczenia podpisywał osobiście Marszałek Polski Marien
Spychalski.

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA LEGITYMACJA Nr 2042-69-42 WARSZAWA dn. 10 stycznia 1969 r.	UCHWAŁĄ RADY PAŃSTWA z dnia 10 stycznia 1970 r. odznaczony(a) został(a) Ob. GRAF Teofil s. Jana KRZYŻEM KAWALERSKIM ORDERU ODRODZENIA POLSKI PRZEWODNICZĄCY RADY PAŃSTWA MARIEN SPYCHALSKI MARSZAŁEK POLSKI
--	---

P.S.

Na przedstawionej wyżej legitymacji zaistniała pomyłka
w treści : "Uchwałą Rady Państwa z dnia 10 stycznia 1970 r."
winno brzmieć : ".....z dnia 10 stycznia 1969 r."

W 1968 roku podczas akademii upamiętniającej 50-tą rocznicę wybuchu powstania wielkopolskiego na ziemi ostrzeszowskiej, przewodniczący Powiatowej Rady Narodowej w Ostrzeszowie Antoni Ślusarczyk udekorował powstańca Teofila Grafa Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski - nadanym przez Radę Państwa Rzeczypospolitej Polski Ludowej w dniu 10 stycznia 1969 roku
/ Nr legitymacji 2042-69-42 /.

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA

Na podstawie art. 65 ust. 4 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220)

RADA PAŃSTWA

uchwałą z dnia 31 stycznia 1972 r.

za udział w Powstaniu Wielkopolskim

mianowała

Obywatela .

Teofila GRAFA s.Jana

na stopień

PODPORUCZNIKA

z dniem 31 stycznia 1972 r.

MINISTER
OBRONY NARODOWEJ

gen. broni Wojciech Jaruzelski

PRZEWODNICZĄCY
RADY PAŃSTWA

Józef Cyrenkiewicz

Warszawa, dnia 31 stycznia 1972 r.

Na podstawie art. 65 Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej - Rada Państwa Uchwałą z dnia 31 stycznia 1972 r. za udział w Powstaniu Wielkopolskim mianowała powstańców na stopień PODPORUCZNIKA.
Mianowanie podpisywali :
- Minister Obrony Narodowej gen. broni Wojciech Jaruzelski,
- Przewodniczący Rady Państwa Józef Cyrenkiewicz.

POLEGLI W POWSTANIU NA FRONCIE OSTRZESZOWSKIM

KOTOWICZ JAN

poległ w potyczce pod Szklarką Myślniewską dnia 13 stycznia 1919 r.

W książce Antoniego Czubińskiego pt.: "Udział społeczeństwa Ziemi Kaliskiej w Powstaniu Wielkopolskim 1918 - 1919", w dniach 15 i 16 stycznia 1919 r. pod Ligotą poległo 3 Polaków, których nazwisk nie podano.

W pracy zbiorowej pod redakcją Bogusława Polaka i Marka Rezlera pt.: "Z dziejów Grabowa nad Prosną", w rozdziale IV na stronie 113 napisano, że w pierwszej połowie lutego 1919 roku w okolicach Teklinowa poległ Franciszek Woźniak.

Ilu poległo powstańców z Ziemi Ostrzeszowskiej trudno jest ustalić. Nie wiadomo też dokładnie, ilu powstańców pochodzących z powiatu ostrzeszowskiego zginęło na całym froncie powstania wielkopolskiego. W licznych wykazach i spisach wymieniono tych, których zapamiętano lub podały rodziny poległych.

Opierając się na archiwaliach byłego Powiatowego Związku Bojowników o Wolność i Demokrację Koła w Ostrzeszowie, wyszczególniono 23 osoby, wymienione w opracowanym wykazie, którego w dalszej treści tego zapisu publikuję. Zaznaczam, że w moim przekonaniu nie jest to pełna lista.

Według zapisu w książce pt. : "Udział społeczeństwa Ziemi Ostrzeszowskiej w powstaniu wielkopolskim" pod redakcją Antoniego Czubińskiego wydanej w Kaliszu w 1978 roku czytamy :
"W dniu 14 stycznia 1919 r. siły powstańcze na tym odcinku frontu wielkopolskiego liczyły 230 ludzi. Z tego w Ostrzeszowie 100 żołnierzy, Mikstacie 70 i w Grabowie 60. W końcu stycznia stan powiększył się do ponad 700 ludzi. Utworzono z nich batalion ostrzeszowski."

Przyjmując stan 700 żołnierzy - stosunek 23 poległych osób, to ci ostatni stanowili ponad 3 %, co daje, że prawie co trzydziesty powstańiec oddał życie o niepodległość naszej ziemi ojców, byśmy mogli żyć w wolnej Polsce.

Wielkopolski
Województwo
Zachodniopomorskie
Województwo

W y k a z

poległych powstańców Wielkopolskich 1918/ 19.
pochowanych na terenie powiatu ostrzeszowskiego.

1/	Kurpiusz Leon	Ostrzeszów	cmentarza paraf.	Ostrzeszów
2/	Spalony Antoni	Marydół	"	"
3/	Bąk Idzi	Siedlików	"	"
4/	Chowański Antoni	Masłniew	"	"
5/	Zając Leon	Kaliszkowice Ksl.	"	"
6/	Kasprzak Tomasz	Ostrzeszów	"	"
7/	Kuczkowski Franciszek	Westfalia	"	"
8/	Możdżanowski Wojciech	Ostrzeszów	"	"
9/	Małyszka Wacław	"	"	"
10/	Broda Jan	Korzeń	"	"
11/	Napierska Franciszek	Ostrzeszów	"	"
12/	Waloszczyk Piotr	Łaski	"	"
13/	Ziółkowski Wacław	Hamborn	"	"
14/	Zemski Adam	Ostrzeszów	"	"
15/	Kotowicz Jan	Szklarka Mysln.	"	"
16/	Kudelski Leopold	Katowice	"	"
17/	Grób Nieznanego żołnierza Powstania Wlkp.			
18/	Wozniak Stefan	Doruchów	cmentarza paraf.	Doruchów
19/	Nowak Leon	"	"	"
20/	Nieznany żołnierz	"	"	"
21/	Łacznajczyk Ignacy	Korzeń	"	Bukownica
22/	Marek Szczepan	Perzynów	"	Perzynów
23/	Nieznany żołnierz	"	"	"

Nieależnie od powyższego w czasie powstania Wlkp. 1918/19 t.j.
dnia 19.02.1919.r. powstańcy Ostrzeszowski stoczyli walkę w Korzeniu
na terenie ~~powiatu~~ powiatu Kępńskiego. Poległo tam 9-ciu ~~powstańców~~ powstańców
i to:

- 1/ Bąk Idzi,
- 2/ Broda Jan
- 3/ Chowański Antoni,
- 4/ Kasprzak Tomasz
- 5/ Kuczkowski Kazimierz,
- 6/ Spalony Antoni,
- 7/ Waloszczyk Piotr,
- 8/ Zając Leon
- 9/ Kazimierz - nazwisko nieznane.

Wymienieni pochowani są na cmentarzu paraf. w Ostrzeszowie.

Kosztom powstańców Wlkp. z Ostrzeszowa pobudowana na Korzeniu Obalisk,
którego odsunieto dnia 19.02.1959.r.

Ostrzeszów, dn. 18.04.1972.

Sekretarz
A. Gumań
S. Pawlak

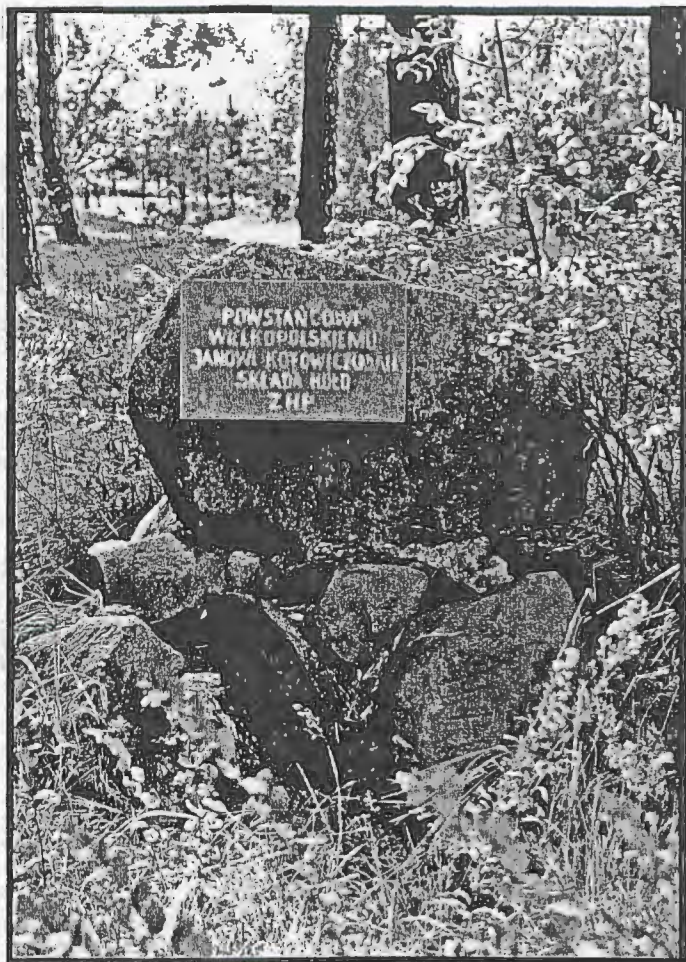
V-przew.

K. Świątek

Ze zbiorów Władysława Grafa.

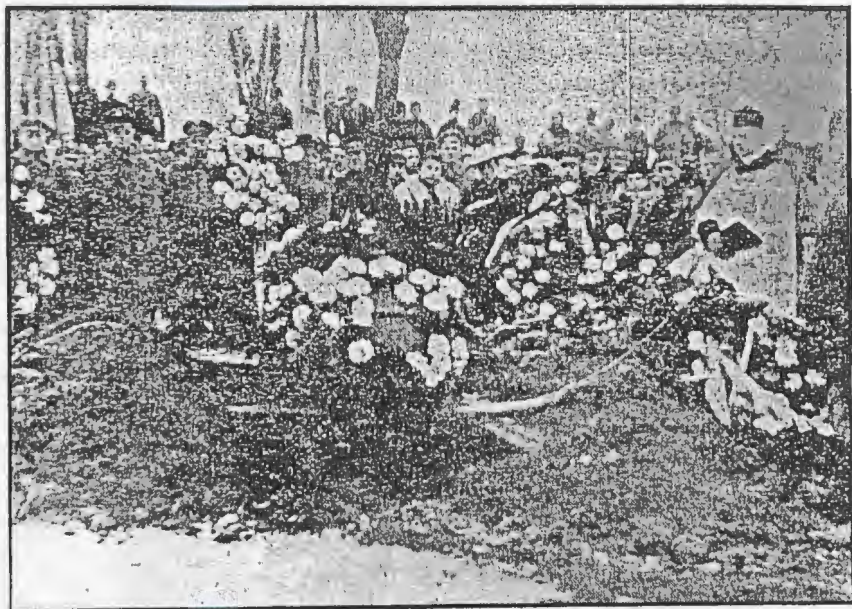
Jan Kotowicz ur.dnia 5 czerwca 1897 roku
w Szklarce Myślniewskiej. Poległ w potyczce
pod Szlarką Myślniewską 13 stycznia 1919 r.,
jako pierwszy poległy powstaniec wielkopolski.
Pochowany na cmentarzu w Ostrzeszowie.

Ze zbiorów Władysława Grafa.

Hercerze Hufca ZHP w Ostrzeszowie, w hołdzie
Janowi Kotowiczowi ustawili z kamieni obelisk
w Szklarce Myślniewskiej z napisem :

"Powstańcowi Wielkopolskiemu
Janowi Kotowiczowi
składa hołd
ZHP"

Ze zbiorów Muzeum Regionalnego im. Władysława Górskiego w Ostrzeszowie.

Na cmentarzu katolickim w Ostrzeszowie, dnia 10 lutego 1919 r.
został pochowany powstaniec wielkopolski pochodzący z Westfalii,
Leon Kudelski.

Poległ w bitwie z Grenzschutzem pod Dobrą w okolicach
Ostrzeszowa dnia 8 lutego 1919 roku.

Ze zbiorów Muzeum Regionalnego im. Władysława Goluśa w Ostrzeszowie.

Kondukt pogrzebowy 9-ciu poległych powstańców wielkopolskich z ziemi ostrzeszowskiej w bitwie pod Korzeniem dnia 19 lutego 1919 roku.

Pogrzeb prowadziło 10-ciu księży miejscowych i okolicznych. Udział w pogrzebie wzięła liczna grupa powstańców w mundurach i uzbrojeniu. Była to wielka patriotyczna manifestacja Polaków licznie uczestniczących w pogrzebie.

Zdjęcie przedstawia zorganizowaną uroczystość pogrzebową przed wejściem na cmentarz katolicki przy obecnej ulicy T. Kościuszki.

Ze zbiorów Muzeum Regionalnego im. Władysława Górska w Ostrzeszowie.

Na cmenterzu katolickim w Ostrzeszowie, poległych powstańców pod Korzeniem pochowano w wspólnej mogile w miejscu, gdzie dzisiaj stoi pomnik ku czci powstańców wielkopolskich z 17 grobami, w tym nieznanego żołnierza.

W archiwaliach pod zdjęciem napisano :

"Nad wspólną mogiłą powstańczą".

POMNIKI - TABLICE - NEKROFOLIA.

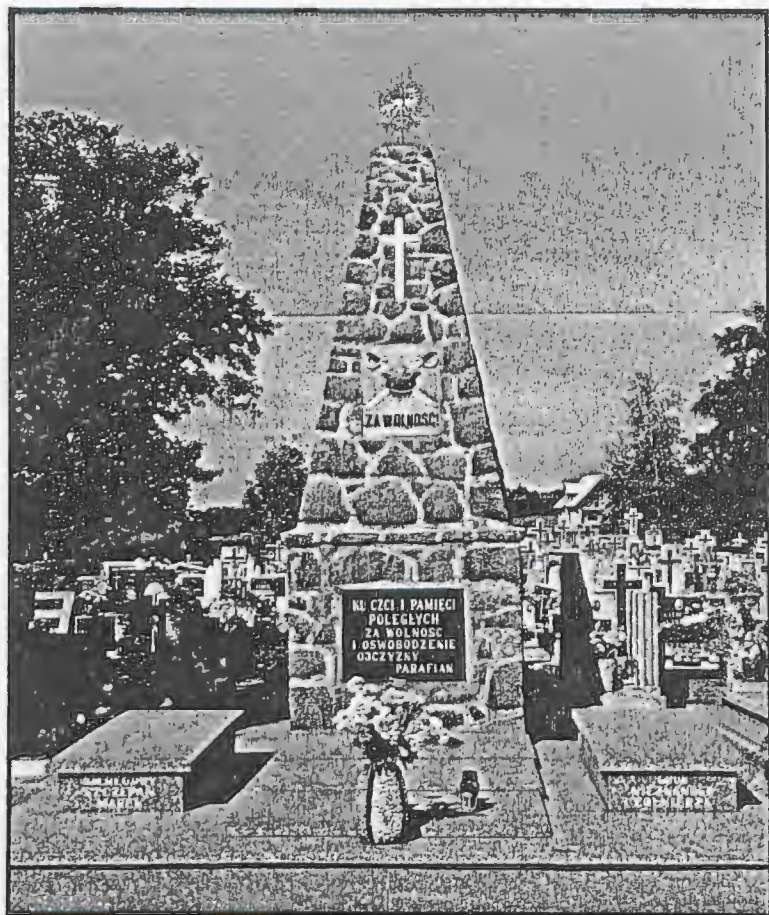
Najszerszej Powstanie Wielkopolskie na ziemi ostrzeszowskiej upamiętniają pomniki, tablice i nekropolie. Marian Olszewski w książce pt. : "Powstanie Wielkopolskie 9118-1919" wydanej przez Krajową Agencję Wydawniczą w Poznaniu w 1988 roku, kilkakrotnie posłużył się wyrażeniem "nekropolia". Jest to wyraz określający upamiętnienie szczególnego wydarzenia w pomnikach pozacmentarnych, dziejopisarstwie, literaturze, poezji, malarstwie, muzyce, pieśni i sztuce plastycznej.

W Ostrzeszowie i jego okolicy są takie ślady powstańczego zrywu. W tym zeszycie opiszę kilka według kolejności ich powstanie. Są to :

- pomnik powstańców wielkopolskich na cmentarzu katolickim w Ostrzeszowie, odsłonięty w 1925 roku i opisany już w zeszytach nr 80 i 107.
- Tablica na budynku byłego Banku Ludowego w Ostrzeszowie odsłonięta w 1925 roku opisana już w zeszycie nr 107 str.38.
- Pomnik w Parzynie k/Ostrzeszowie odsłonięty i poświęcony w 1929 roku.
- Tablice na budynku Zespołu Szkół Nr 1 w Ostrzeszowie, zawieszona w 1938 roku.
- Pomnik w Rogaszyńcach k/Ostrzeszowie odsłonięty i poświęcony w 1938 roku.
- Pomnik pod Korzeniem k/Ostrzeszowie odsłonięty i poświęcony w 1969 roku.
- Głaz w Ligocie k/Ostrzeszowie ustawiony, poświęcony w 1966 roku.
- Głaz na skwerze przed gmachem Zespołu Szkół Nr 1 w Ostrzeszowie, ustawiony i poświęcony w 1973 roku.

- Pomnik harcerski odsłonięty i poświęcony w 1984 roku.
- Pomnik na cmentarzu w Doruchowie w hołdzie trzem powstańców.
- Kobyła Góra ,obelisk pamięci bitwy powstańczej w 1919 roku.
- Ligota - głaz ku czci powstańców postawiony 1966 roku.
- Obelisk w Szklarce Myślniewskiej opisany na stronach 20 i 21.
- Krzyż w Marcinkach poświęcony ks.Rude.
- Pomnik w Siedlikowie odsłonięty w 1999 roku.
- Szkoły : - noszące imię patrona Powstańców Wielkopolskich :
 - Zespół Szkół Nr 1 w Ostrzeszowie,nadanie w 1973 r.,
 - Szkoła w Doruchowie,nadanie w 1977 r.
- Ulice im.Powstańców Wielkopolskich w Ostrzeszowie.

Fot. Grażyna Nelec.

POMNIK KU CZCI POWSTAŃCÓW WIELKOPÓLSKICH
W PARZYNOWIE

Na cmentarzu parafialnym w Parzynowie postawiono pomnik ku pamięci walk powstańczych na ostrzeszowskiej ziemi w 1919 r.

W okolicy Parzynowa powstańcy ostrzeszowscy stoczyli kilka starć i walk. Historycy odnotowali, że dnia 1 lutego 1919 roku pod Parzynowem miała miejsce walka z Grenzschutzem, która trwała kilka dni. Dnia 9 lutego w bitwie pod Korzeniem poległ robotnik z Rzetni - Szczepan Marek. Akt zgonu znajduje się w księdze parafialnej w Parzynowie.

Zryw powstańczy w Parzynowie i jego okolicy został upamiętniony przez postawienie pomnika w Parzynowie. Inicjatorem był Franciszek Mądry, założyciel i pierwszy prezes miejscowego Towarzystwa Powstańców i Wojaków.

Z polnych kamieni parzynowskich ociosanych do wymagań budowy pomnika, postawiono pomnik w kształcie ostrosłupa czworobocznego. Na pomniku na wmurowanej tablicy umieszczono napis przedstawiający czepkę powstańca na skrzyżowanych szablach. Poniżej napis : "ZA WOLNOŚĆ".

U dołu cokołu wmurowana jest tablica z napisem : "KU CZCI I PAMIĘCI POLEGŁYCH ZA WOLNOŚĆ I OSWOBODZENIE OJCZYZNY PARAFIAN".

U góry cokołu pomnika wyrwty krzyż. Wierzchołek wieńczy godło Polski wykonane z srebrzonej blachy.

Po bokach pomnika są dwa groby : z lewej strony grób. Merka Szczepana powstańca z Rzetni, poległego 9 lutego 1919 roku, pod Korzeniem. Z prawej strony grób nieznanego powstańca. Istnieje domniemanie, że jest to grób symboliczny.

Pomnik został odsłonięty i poświęcony w maju 1929 roku, Odsłonięcia dokonał pułkownik Stanisław Thiel z Doruchowa, a poświęcił ówczesny proboszcz parafii parzynowskiej ks. Cymer.

Fot. Władysław Graf.

TABLICA POSWIECONA
POWSTAŃCOM WIELKOPOLSKIM
ZIEMI OSTRZESZOWSKIEJ

PAMIĄTKOWA TABLICA POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO

Pamiętkowa tablica w hołdzie powstańcom wielkopolskim z ziemi ostrzeszowskiej jest zawieszona przy bocznym wejściu do gmachu Zespołu Szkół Nr 1 w Ostrzeszowie, przy ulicy generała Władysława Sikorskiego nr 9. Została zawieszona dla upamiętnienia, że w tym gmachu w czasie powstania wielkopolskiego mieścili się koszarzy ochotników wstępujących w szeregi powstańcze.

Z inicjatywy Towarzystwa Powstańców i Wojsków Koła w Ostrzeszowie, dnia 12 czerwca 1938 roku tablica została wmurowana na frontowej ścianie budynku wówczas nowego internatu ks.ks. Salezjanów przy ulicy Józefa Piłsudskiego.

Treść tablicy : "NA BÓJ O WOLNOŚĆ NARODU POLSKIEGO RUSZYLI
W DNIU 17 STYCZNIA 1919 r. Z TEGO MIEJSCA
PIERWSZE ZAPRZYSIĘŻONE NA SZTANDAR SOKOŁA
OSTRZESZOWSKIEGO ODDZIAŁY POWSTAŃCZE POD
DOWÓDZTWEM STANISŁAWA THIELA".

Na czas okupacji hitlerowskiej, tablicę odkęcił oraz przechował wraz z aktem erekcyjnym Stanisław Piątek urzędnik Magistratu Miasta Ostrzeszowa.

Po zakończeniu II wojny światowej i odbudowaniu całkowicie spalonego gmachu w dniu 22 stycznia 1945 roku, dyrekcja Zasadniczej Szkoły Budowlano-Drzewnej w Ostrzeszowie, powstałej we wrześniu 1951 roku doprowadziła do tego, że akt erekcyjny oraz tablica pamiątkowa z 1938 roku powróciły na swoje dawne miejsce.

Do jej ponownego wmurowania przyczynił się mgr Wacław Praciszewski, wicedyrektor i nauczyciel szkoły, na której zawieszono tablicę.

Fot. Grażyna Nelec.

POMNIK KU CZCI
POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH
W ROGASZYCACH

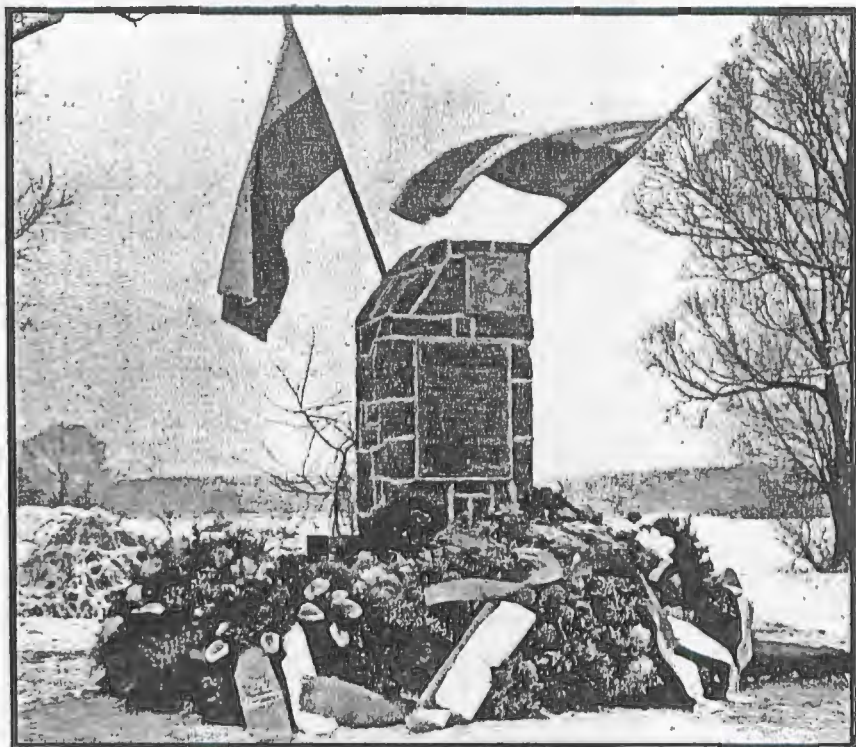
Dla upamiętnienie walki i śmierci mieszkańców Rogaszyc podczas powstanie wielkopolskiego i wojny bolszewickiej, z inicjatywy rodziny Wężyków właściciele majątku ziemskiego w Rogaszycach - w 1938 roku odsłonięto i poświęcono pomnik. Postawiono go ku uczczeniu poległego w tej wsi chłope-powstańca Franciszka Misia oraz dziedzice majątku w Rogaszycach, powstańca Henryka Wężyka, poległego po powstaniu w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 roku.

Jako surowiec do budowy posłużyły zebrane przez mieszkańców Rogaszyc kamienie polne odpowiednio ociosane. Pomnik ustawiono na cmentarzu parafialnym tej wsi.

Na tablicy górnej cokołu podane jest nazwisko i imię ów.kapitana Henryka Wężyka. Na dolnej tablicy nazwisko i imię ów.Franciszka Misia /napis prawie zatarty/. Na środkowej części cokołu na bocznych tablicach /niewidocznych na zdjęciu/ wyryto kilkadziesiąt nazwisk osób poległych w I wojnie światowej.

Całość pomnika wieńczy krzyż.

Brak bliższych informacji dotyczącej dokładnej daty i okoliczności odsłonięcia pomnika oraz poświęcenia.

Fot. z archiwum Władysława Grafa.

POMNIK - OBELISK
- KU CZCI POLEGŁYCH POD KORZENIEM

OBELISK KU CZCI POLEGŁYCH POWSTANCÓW POD KORZENIEM
W DNIU ODSŁONIĘCIA I POSWIĘCENIA 19 LUTEGO 1969 r.

Dnia 19 lutego 1969 roku, podczas obchodów 50-rocznicy Powstania Wielkopolskiego, odsłonięto pomnik w Korzeniu upamiętniający bitwę stoczoną 19 lutego 1919 r. o folwark Korzeń, leżący pomiędzy Rzetnią a Hanulinem. W tej bitwie powstańcy odparli dwa ataki Niemców, jednak trzeci atak około południa zmusił powstańców do wycofania się z folwarku. Powstańcy ponieśli tu najcięższe straty w całej kampanii powstańczej. Poległo 9 powstańców, a kilku było rannych. Dowódca obrońców w Korzeniu Witold Frusinkiewicz walczył do końca. W trzecim natarciu Niemców dostał się do niewoli. Poległych pochowano 20 lutego 1919 r. na cmentarzu katolickim w Ostrzeszowie, a byli to : Idzi Bąk, Jan Broda, Jan Chowański, Tomasz Kasprzak, Kazimierz Kuczkowski, Antoni Spalony, Piotr Weloszczyk, Leon Zając, i Słazek imieniem, czy nazwiskiem "Jakubek", który w nocy z 18 na 19 lutego 1919 r. przedurł się przez linię wroga i walczył w szeregach powstańców, a za kilka godzin zginął od niemieckiej kuli. Zygmunt Wieliczka dokumentując powstanie wielkopolskie napisał o nim : "Ty matko, co tęsknym sercem czekasz na Jakubka ! Niechaj wiatr przyniesie Ci słowa pociechy i wieść, że syn Twój spoczywa w mogile powstańców w Ostrzeszowie, a leży jak prawy rycerz w obrobie ziemi ojczystej". Powstańcy uzyskali pomoc i Korzeń ponownie odzyskali.

W rocznicowych obchodach 50-lecia Powstania Wielkopolskiego społeczzeństwo ziemi ostrzeszowskiej ufundowało pomnik-obelisk, ku czci poległych pod Korzeniem. Na górnej tablicy umieszczono płaskorzeźbę Krzyża Powstańczego. Poniżej wypisano nazwiska poległych.

Fot. z archiwum Władysława Grafa.

GLAZ
UPAMIĘTNIAJĄCY BITWY POWSTAŃCZE
POD LIGOTĄ

Na drodze z Ostrzeszowa do Sycowa, na skarpie w okolicy Ligoty, jest obelisk upamiętniający wydarzenia wyzwolenicze.

Podczas Powstania Wielkopolskiego na południowym froncie były walki i potyczki z Grenzschutzem. Pod Ligotą w walkach wyzwoleniczych w dniach 15 - 16 stycznia 1919 roku została stoczona jedna z największych bitew. Po polskiej stronie nie było strat w ludziach. Ranny został tylko jeden powstaniec. Po stronie niemieckiej poległo kilkunastu żołnierzy. Świadczy to o wielkim odniesionym sukcesie powstańców ziemi ostrzeszowskiej.

Dla upamiętnienia tych wydarzeń - Kobyleńskie Towarzystwo Kulturalne, którego prezesem był Edward Lemek, postanowiło postawić trwały pomnik ku czci powstańców. Znacznych rozmiarów głaz osadzono na skarpie drogi Ostrzeszów - Syców. Rzeźbiarz Paweł Nowacki ze wsi Zajączki koło Ostrzeszowa, wykuł w kamieniu napis :

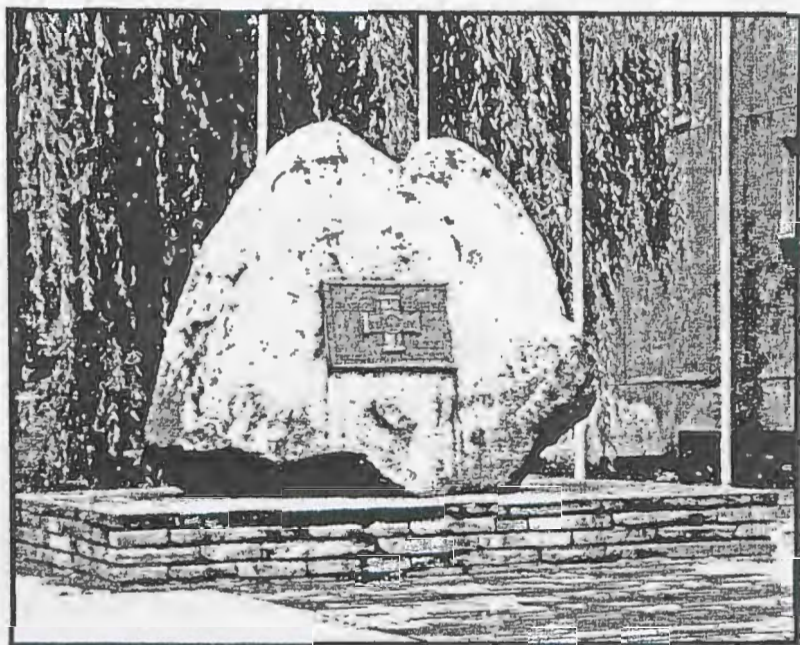
"Powstańcom Wlk

1918 - 1919

Rodacy

1966".

Po lewej stronie napisu wyrzeźbiono dwie krzyżujące się szable. Pomnik powstał bezinteresownie z inicjatywy obywateli Kobylej Góry w czynnie społecznym.

Ze zbiorów Władysława Grafa

GŁAZ Z PAMIĄTKOWĄ TABLICĄ
POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO
PRZED GMACHEM
ZESPOŁU SZKÓŁ NR 1
W OSTRZESZOWIE

Głaz - pomnik z tablicą upamiętniającą powstanie wielkopolskie, które wybuchło na ostrzeszowskiej ziemi 6 stycznia 1919 roku. Na skwerze u zbiegu ulic gen. Władysława Sikorskiego i Sportowej przed gmachem Zespołu Szkół nr 1 postawiono na betonowym postumencie omurowanym płytami duży głaz kamienny, na którym zawieszono kamienną tablicę. W otoczeniu pomnika ustawiono cztery maszty flagowe.

Pomnik został wybudowany w wyniku starań dyrektora Szkoły Franciszka Kobusińskiego w czynie społecznym w 1973 roku, przez pedagogów i uczniów szkoły. Głaz wyszukano nieopodal Ostrzeszowa na tzw. "Ostrych Górach". Został przetransportowany przez przedsiębiorstwo Poszukiwań Źródeł Naftowych z Piły, które dysponowało dźwigiem do unoszenia dużych ciężarów. Postument, na którym osadzono głaz, wykonał bezinteresownie nauczyciel szkoły Antoni Płachta przy pomocy uczniów klas starszych.

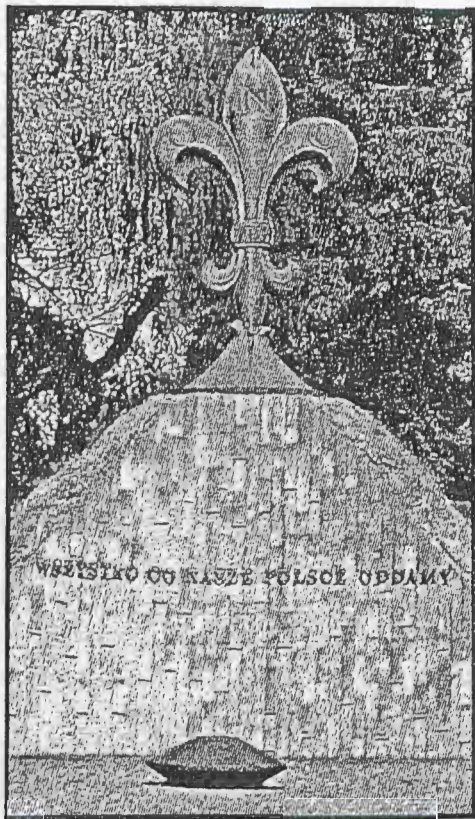
Na tablicy o wymiarach 50 x 40 cm jest płaskorzeźba krzyża powstańczego z napisem :

"POWSTAŃCOM WIELKOPOLSKIM

Ostrzeszów
9 maja 1973

Młodzież
i społeczeństwo"

Już tradycyjnie corocznie przed pomnikiem organizowany jest uroczysty apel z udziałem młodzieży szkolnej, dyrekcji, grona nauczycielskiego oraz przedstawicieli administracji powiatu i miasta, także zaproszonych gości. Jest to wyraz czci i pamięci zwycięskiego powstania, które przywróciło ziemię ostrzeszowską do Polski. Uroczystości odbywają się 6 stycznia lub w obrębie tej daty każdego roku.

Pomiędzy kurhanem pomnika i misą zniczową, jest wybetonowana nisza, w której złożono urny z miejsc walk skautów i harcerzy o niepodległość Polski, w tym urne z ziemią pobraną z okolic Ostrzeszowa z miejsc walk powstańców wielkopolskich. Niszę pokrywa odlany z brązu krzyż harcerski.

Napis na skarpie otoczenia pomnika "POWSTANIE WIELKOPOLSKIE". Litery na szpilkach odlane z metalu są osadzone na kopułkach czerwonego granitu przywiezionego z woj. kieleckiego.

Fot. Władysław Graf

Pomnik ku czci skautów i harcerzy poległych w walkach o niepodległość Polski, został odsłonięty dnia 26 sierpnia 1984 r. o godz. 14-tej, podczas jubileuszowych uroczystości 70-lecia harcerstwa na ziemi ostrzeszowskiej. Ówczesna sytuacja polityczna spowodowała, że tego samego dnia /26 sierpnia 1984 r./ o godzinie 10,45 nieoficjalnie /konspiracyjnie/ pomnik został poświęcony w obecności zaufanych instruktorów harcerskich przez księdza harcmistrza Stanisława Palińskiego z Zgromadzenia Zakonnego O.Oblatów w Poznaniu.

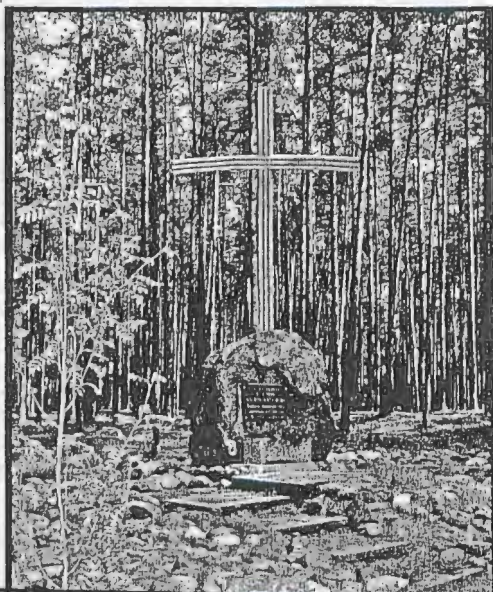
Pomnik został wzniesiony z inicjatywy Komisji Historycznej i Rady Przyjaciół Harcerzy Hufca Ostrzeszowskiego. Pobudowany z funduszy ostrzeszowskich zakładów pracy, harcerzy i społeczeństwa. Budowę pomnika kierował Społeczny Komitet pod przewodnictwem dh hm. Jana Merka Cieplika.

Projektantem rzeźby oraz otoczenia pomnika był pracownik naukowy Katedry Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie profesor Krzysztof Nitsch. Odlew liliżki /3 m wysokiej/ i znicze opalanego gazem ziemnym wykonały Zakłady Urządzeń Technicznych w Gliwicach.

Głównym budowniczym kurhanu, skarp i schodów, była założona Budowlanej Spółdzielni Pracy BUDOMONT w Ostrzeszowie, pod kierownictwem dyrektora Jerzego Kucza.

W tym czasie Hufiec ZHP w Ostrzeszowie od 27 września 1964 r. miał za patrona "Szara Szeregi". Posiadał ponad siedemdziesiąt tradycję od 1914 roku. W czasie powstania wielkopolskiego skauti chlubnie czynami bojowymi zapisali karty historii ZHP.

W opisywanym czasie odsłonięcia pomnika, hufiec działał na terenach Ostrzeszowa i Kobylej Góry. Kierował nim 33 drużyn zuchowych, harcerskich i starszoharcerskich. Zrzeszał ponad 1000 członków, w tym 100 instruktorów. Działalność hufca wspomagały Koła Przyjaciół Harcerzy przy 4-ch Szczepach oraz Rada Przyjaciół Harcerzy kierowana przez dh hm. Władysława Crafę.

Głaz z krzyżem
na skreju lasu
przy drodze
Marcinki-Mąkoszyce

Nagrobek
na cmentarzu parafialnym
w Sycowie

Ks. Wincenty Ruda

POMNIKI KSIĘDZA WINCENTEGO RUDA

Ksiądz Wincenty Ruda proboszcz parafii Marcinki-Mąkoszyce w czasie powstania wielkopolskiego prowadził agitację wśród Polaków, zachęcając do udziału w walkach powstarczych. Na skutek donosu został aresztowany przez Grenzschutz w Mąkoszycach dnia 15 stycznia 1919 roku. Torturowany przez Niemców. Następnego dnia rano 16 stycznia został wywieziony do lasu i zamordowany.

Ślady tej zbrodni są w dwóch miejscowościach : Marcinkach i Sycowie.

Marcinki : przy drodze Marcinki-Mąkoszyce, na skraju lasu odsłonięto i poświęcono pomnik składający się z głazu, do którego przymocowano miedzianą tablicę z napisem : "Tutaj zginął 15.01.1919 r. ks. Wincenty Ruda Orędownik Niepodległej Polski zamordowany przez Grenzschutz, niemiecką straż graniczną". Przy głazie ustawiono krzyż wykonany z rur metalowych. Pomnik poświęcił ks. Jerzy Żurawski proboszcz z Parzynowa. Projektodawcą pomnika byli : Marian Rudnik przewodniczący Gminnego Komitetu PRON oraz Edward Łemek przewodniczący Towarzystwa Kulturalnego w Kobylej Górze.

Syców : Ciało ks. Wincentego Ruda, Niemcy przewieźli do majątku ziemskiego w Mąkoszycach, które Polacy zanieśli do plebanii w Marcinkach. Stamtąd zwłoki przewieziono na cmentarz do Sycowa, gdzie został pochowany. Na miejscu pochówku ustawiono nagrobek : obelisk z krzyżem i napisem łacińskim : "Hic dormit in Domine

Vicentius Ruda
Curatus
in Marzdorf-Meugschütz
x 1.7.1882 in Gleiwitz + 15.1.1919".

/Tu spoczywa w Bogu Wincenty Ruda proboszcz Marcinki-Mąkoszyce urodzony 1.7.1882 w Gliwicach zmarł 15.1.1919/.

Na płycie poziomej wyryto napis :

"KSIĄDZ WINCENTY RUDA
PROBOSZCZ PARAFII MARCINKI-MĄKOSZYCE
PATRIOTA I DZIAŁACZ POLSKI
ARESZTOWANY I ZABITY
PRZEZ NIEMIECKĄ STRAŻ GRANICZNĄ
15.1.1919".

Pomnik otoczony jest słupkami metalowymi połączonymi łańcuchem metalowym ogniw kółkowych.

Na płycie stojącej : nad napisem jest płaskorzeźba przedstawiająca mszę, kielich z hostią św. i stół kapłański.

Fot. Władysław Graf

GROBOWIEC STANISŁAWA THIELA W DORUCHOWIE

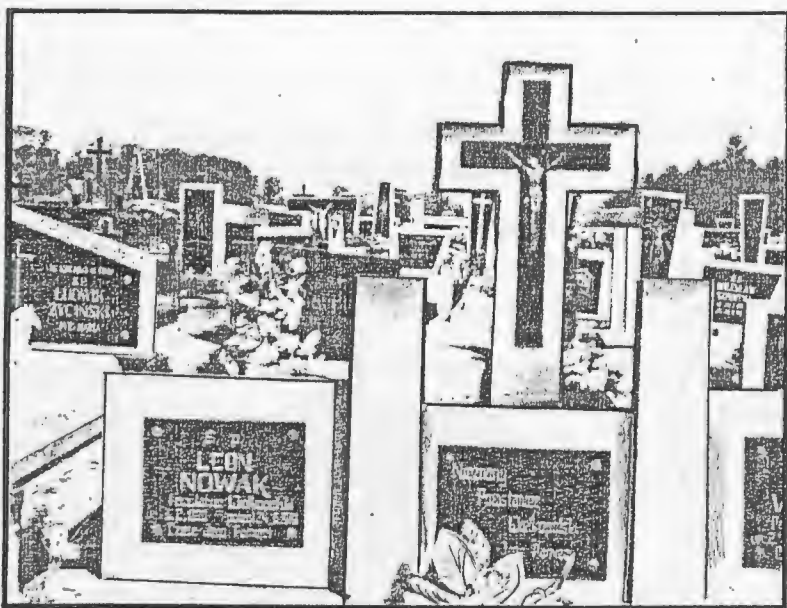
Grobowiec rodziny Thielów na cmentarzu przykościelnym parafii katolickiej w Doruchowie. W tej miejscowości była siedziba ziemianina i przemysłowca pułkownika /później generała/ Stanisława Thiele - dowódcy południowego odcinka ostrzeszowsko - kępińskiego Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 r.

W rodzinnym grobowcu są złożone trumny ekshumowanych dnia 18 listopada 1965 roku : Stanisława Thiele, zmarłego 9 października 1943 roku w Warszawie. Zmarł nagle pod wpływem szoku spowodowanego widokiem zmarłej córki w Otwocku - Katarzyny. Pochowany był na cmentarzu na Powązkach w Warszawie.

Merii Thiel - żony pułkownika zmarłej dnia 14 listopada w Łodzi.

Katarzyny Thiel - córki pułkownika, zmarłej w Świdrze koło Warszawy dnia 7 października 1943 roku

Staraniem jedyne go żyjącego syna prof. dr hab. Kazimierza Thiele - dnia 18 listopada 1965 roku wyżej wymienieni zmarli zostali ekshumowani i złożeni w rodzinnym grobie w Doruchowie.

Fot. Władysław Graf.

Pomnik ku czci Powstańców Wielkopolskich na cmentarzu
w Doruchowie /pierwsza wersja/.

Fot. Czesław Nelec.

Pomnik ku czci Powstańców Wielkopolskich na cmentarzu
w Doruchowie /druga wersja/.

W czasie Powstania Wielkopolskiego poległo z gminy Doruchów k/Ostrzeszowa 2-ch ochotników-żołnierzy w wieku 21 i 22 lata.

Po odzyskaniu niepodległości - społeczeństwo gminy Doruchów postawiło im pomnik. Usytuowany przy głównej alei cmentarza w jego centrum. Pobudowany z tzw. "lastrico" /mieszaniną zerobionego wodą cementu i kruszywa kamiennego/.

Na zdjęciu górnym - pierwsza wersja pomnika. Na stojącej płycie mogiły, po lewej stronie na czarnej płycie napis :

ś.p. LEON NOWAK

Powstaniec Wielkopolski

ur. 3.2.1898

poległ 24.6.1919

Cześć Jego pamięci

Na tablicy po prawej stronie napis :

ś.p. STEFAN WOZNAK

Powstaniec Wielkopolski

ur. 27.7.1887

poległ 9.2.1919

Cześć Jego pamięci

Na tablicy środkowej napis :

Nieznany

Powstaniec

Wielkopolski

Cześć Jego pamięci.

Nad środkową tablicą ustawiono krzyż z lastrico, a na czarnym tle krzyża krucyfiks Pana Jezusa.

Cały pomnik był otoczony lastricowymi słupkami połączonymi kutymi łańcuchami z żelazą.

Na dolnym zdjęciu pomnik po modernizacji w ostatnich czasach. Jest pobudowany z popielatego szlachetnego granitu. Trzy złączone płyty poziome. Na środkowej są osadzone napisy z liter odlanych z brązu w treści przedstawionej na poniższej fotografii wykonanej przez p. Czesława Neleca :

Fot. Czesław Nelec

Napis na płycie pomnika
w stanie obecnym - po
modernizacji.

TABLICA PAMIĄTKOWA ODLANA Z BRĄZU
ZAWIESZONA NA GRANITOWYM GŁĄZIE
PRZY GŁÓWNEJ DRODZE SIEDLIKOWA
OBOK DOMU STRAŻAKA

Ze zbiorów Władysława Grefa

Z okazji obchodów 80 rocznicy Powstanie Wielkopolskiego dnia 7 stycznia 1999 roku w Siedlikowie odsłonięto i poświęcono obelisk wraz z tablicą ufundowaną przez mieszkańców Siedlikowa.

W marcu 1998 roku dla upamiętnienia powstańczego czynu, noseł na Sejm R.P. mgr inż. Andrzej Grzyb złożył pomysł fundacji obelisku z tablicą. Na początku września 1998 r. powstał Społeczny Komitet Organizacyjny w osobach : ks. Józef Kubów, Andrzej Grzyb, Marian Witek, Edward Skrzypek, Stanisław Kobzda, Jan Piątek, Maria Mądra, Anna Jarzab, Jan Pyta, Tadeusz Pyta, Florian Chmielina, Mirosław Płóciennik, Walerie Góra, Czesław Wojciechowski, Gertruda Irażenowska, Leosław Grzesiak, Czesław Myja.

Komitet odbył 5 zebrań, na których podjęto decyzję o lokalizacji, projekcie, wykonaniu oraz ustalono program uroczystości.

- Projekt wykonał artysta plastyk z Ostrzeszowa Edward Haladyn.
- Kamień poderowało państwo Drzażgów z Jeżwin.
- Tablicę odlano z brązu w firmie WSM "Krotoszyn" SA.
- Uroczystość odsłonięcia i poświęcenia pomnika przygotował ks. Józef Kubów przy pomocy strażników OSP z Siedlikowa, miejscowych nauczycieli i uczniów Szkoły Podstawowej z Dyrektorem Sławomirem Kobzdą, Koła Gospodyń Wiejskich, Rady Sołeckiej, Rady Rodziców przy szkole.

Parafianie Siedlikowa złożyli ofiary pieniężne podczas niedzielnej zbiórki dnia 13 grudnia 1998 roku, przez Komitet Organizacyjny.

Jak ustalili historycy - w Powstaniu Wielkopolskim na ziemi ostrzeszowskiej z Siedlikowa odszukano nazwiska 52 młodzieży oraz mężczyzn, a było ich znacznie więcej, przyprowadzonych do Ostrzeszowa przez Józefa Pytę, który został mianowany przez Stanisława Thielea pierwszym dowódcą Kompanii Ostrzeszowskiej.

WYDARZENIA - ARCHIWALIA

W maju 1947 roku Związek Powstańców Wielkopolskich 1918/19 Koło w Ostrzeszowie, wystąpiło do Starosty Powiatowego w Kępnie z wnioskiem o zezwolenie przeprowadzenia ulicznej zbiórki pieniężnej na pokrycie kosztów związanych z remontem pomnika powstańców wielkopolskich na cmentarzu w Ostrzeszowie. Wniosek został pozytywnie załatwiony, o czym świadczy kserokopia z oryginału przedstawiona poniżej :

STAROSTA POWIATOWY
KĘPINSKI
Kri. 151/147
429/8/47

Kępno, dnia 20 sierpnia 1947 r.

Do
Obyw. Bobczaka Prezesa Zw. Powstańców Wlkp.
w Ostrzeszowie

ZEZWOLENIE

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 15 III 1933 r. o zbiorach publicznych (Dz.U.N.R.Nr. 22/33, poz. 162) i uchwały z dnia 20 września 1934 r. Rady Ministrów (Dz.U.N.R.Nr. 69/34, poz. 658) udziela zezwolenia na urządzenie zbiórki ulicznej na terenie miasta Ostrzeszowa w dniu 31 sierpnia 1947 r.

Osoby przeprowadzające podobną zbiórki, obowiązani są posiadać przy sobie dowód osobisty z fotografią, legitymację, uprawniającą daną osobę do przeprowadzenia zbiórki, oraz cześć remonta pomnika Powstańców Wlkp. 1918/19 r. oraz muszki opłaconej i akonstruowanej w ten sposób, aby osoba niepowołana nie mogła uzyskać otwarcia bez naruszenia placówki.

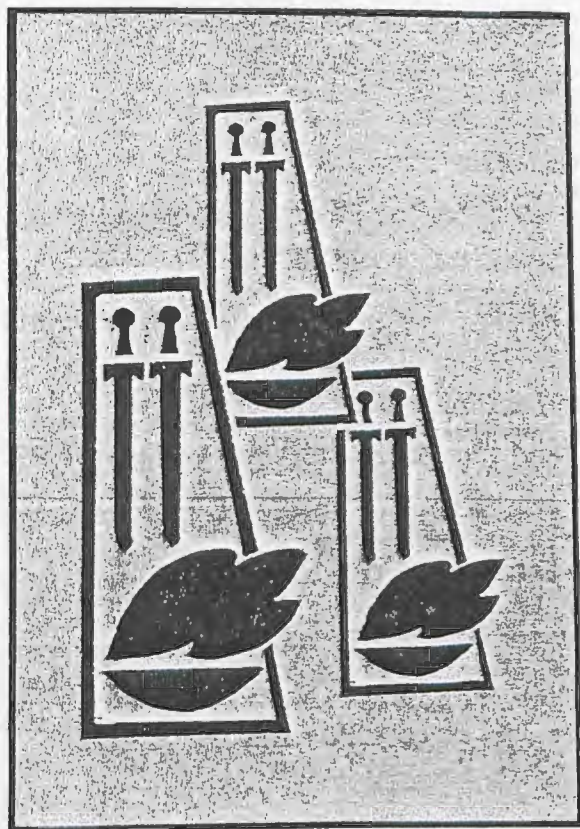
Zgodnie z postanowieniami ustawy wyżej cytowanej, § 18 w tym rozporządzenia osoby przeprowadzające zbiórki, nie mogą za swe czynności pobierać wynagrodzenia.

Wynik zbiórki winien być w przeciągu 5 dni po ukończeniu kwesty podany Starosty Powiatowego w Kępnie.

Nadmieniam, że w urządzeniu i przeprowadzeniu niniejszej zbiórki nie mogą brać udziału dzieci do lat 18 oraz młodzież szkolna z wyjątkiem studentów szkół wyższych.

Starosta Powiatowy

W styczniu 1948 roku Zarząd Związku Powstańców Wielkopolskich 1918/19 Koło w Ostrzeszowie powołał Komisję do załatwienia spraw związanych ustanowieniem "Dnia Powstańców w Ostrzeszowie", pod przewodnictwem Władysława Golusa.

W tej sprawie Komisja odbyła kilka spotkań. Ostatecznie ustalono, że tym świątecznym i historycznym dniem będzie data 5 grudnia każdego roku, uznając za uzasadnienie datę wypędzenia Grenzschtzu z miasta Ostrzeszowe. Do prac w Komisji powołano członków w osobach :

- Władysław Golus,
- Ignacy Wierusz,
- Witold Prusinkiewicz,
- Leon Niesobski,
- Piotr Kempe,
- Walenty Wieczorek,
- Czesław Keresiński,
- Władysław Czwordon,
- Roch Frykowski,
- Ignacy Moś,
- Franciszek Szkopek.

W rezultacie starań Komisji, sprawa została załatwiona negatywnie przez miejscową władzę Magistratu Ostrzeszowa.

Na następnej stronie 53, kserokopia oryginału z zebrania Komisji w sprawie ustalenia Dnia Wolności i Święta Powstańców w Ostrzeszowie z dnia 11 stycznia 1948 roku, któremu przewodniczył Władysław Golus, protokółował Franciszek Szkopek w obecności członków : Ignacego Wierusza, Witolda Prusinkiewicza i Leona Niesobskiego.

Ostrzeszów, dnia 11. stycznia 1942r.

Zebrańie Komitatu ustalania dnia

o Wolność i Święta Powstańców w Ostrzeszowie,

O godzinie 11 tej przed poł. zebrał przewodniczący Komitatu dr. J. Gielus zebrańie Komitatu w lokalu Hsabskiego banku "Za wolność"

po zgłoszeniu przewodniczący oświadczył, że zebrańie, ażeby wyrazić
ustalić dzień, jako Święta Powstańców w Ostrzeszowie, Obecni są dr. J. Gielus,
Wierusi Ignacy, Prusinkiewicz Witold, Kiepski Leon, Kampa Piotr, Wierusi
Wacław, Karasiński Czesław, Czerwona Władysław, Prykowski Roch, Hoł Ignacy
i Szkapel Franciszek.

Przewodniczący daje pogląd w sprawie wyrażenia referancie na podstawie
dotychczas tak pisanego odruchu o Wolność Powstańców Wielkopolskiego, a także
wskazując Odruch Ostrzeszowski, który jako pierwszy na tym terenie już od dnia
10. listopada 1918r. ma zapisaną kartę o Wolność, wyrażoną dniem o charakterze
którego rewolucyjnym do sforsowania większych oddziałów do walki o Wolność
do zapoczątkował dzień 10. na 11. listopada 1918r.

Otworzy dyskusję: zabierali głos: Kiepski, Prusinkiewicz, Wierusi,
Kampa i Wierusi, wszystkie pod uwagę były najbardziej odruchowe i to są
10.11.18. do 6.1.19., to jest od dni rozbrajania Niemców do czasu nieposi-
adania się zbioru dowództwa powstańczego oddziału poludniowego frontu
ostrzeszowskiego.

Po wysłuchaniu dotychczas, zebranie ustaliło jednomyślnie ustalić dzień
5. grudnia jako dzień Święta Powstańców, najbardziej odruchowego wyrażenia Gran-
niczności z Święta Ostrzeszowa.

W dzień ten powstał front do ścisłych walk o wolność.

Na tym zebraniu zakończono.

Przewodniczący

Protokół

J. Gielus

P. Prykowski

Prusinkiewicz

J. Gielus

Prusinkiewicz

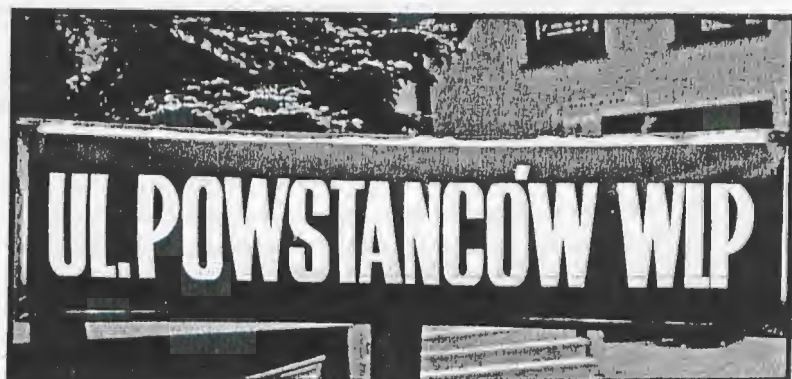
Prusinkiewicz

Pamięć o czynie powstańczym w Ostrzeszowie, przypomina trwały ślad, poprzez nadanie jednej z ulic głównych im. "Powstańców Wielkopolskich".

Na zdjęciach wykonanych przez p. Czesława Nelec :

u góry : tabliczka nazwy ulicy przy styku z ulicą "Przesmyk",

u dołu : tabliczka na przecięciu ulicy Powstańców Wielkopolskich z ulicą "Armii Krajowej".

Odnaka pamiątkowa
Wojsk Wielkopolskich

27.12.1918 - 21. 8. 1919.

Zatwierdzona w dniu 14. marca 1920 r.
rozporządzeniem M.S. Wojsk.
z dnia 14. maja 1920 - 4135. W. M.

LEGITYMACJA

Nr. X. 1582

Okeziciel niniejszej *Chleb.*
Kobiela Franciszek
ur. *8. 11. 1896.*
apit do W. W. dnia *23. 12. 1918.*
i ma zatem prawo do noszenia odznaki
pamiątkowej Wojsk Wielkopolskich.
Poznań, dnia *20. 1. 1923.*

Komisja:

Wierciński
Wierciński
K. Okoniewski

prez.
czł.
ko.

PODPIS WŁAŚCICIELA LEGITYMACJI

Jan Dirska

na P. K. P. ulica w/g tabeli B

N 7041 24/343

BIURO
KOMITETU KRZYŻA I MEDALU
NIEPODLEGŁOŚCI STWIERDZA

12 P. *Jan Dirska*

JEST ODZNACZONY MEDALEM
NIEPODLEGŁOŚCI

SEKRETARZ GENERALNY

W. Jędrzejewski

Ze zbiorów Władysława Grafa.

Kopia akwareli Leona Prauzińskiego.

Bohaterska śmierć Franciszka Ratajczaka pierwszego poległego powstańca w Poznaniu dnia 27 grudnia 1918 roku w godzinach przedwieczornych. Śmierć Ratajczaka dała początek orężnego boju ludu polskiego w Wielkopolsce.

Ze zbiorów Władysława Gafa.

Walka powstańców pod Łopienem wieczorem dnia 29 grudnia 1918 r.
według grafiki Leona Wróblewskiego.

Bój o stację kolejową.

Przedstawioną scenę można utożsamić walkę powstańców ostrzeszowskich o dworzec kolejowy w Domeninie dnia 12 marca 1919 r.
pod dowództwem porucznika Romana Mędleńskiego.

Z A K O Ń C Z E N I E

W treści 4-ch zeszytów pt. "Powstanie Wielkopolskie na ziemi ostrzeszowskiej" kończę temat.

W zakończeniu podam jeszcze definicję

Związku Powstańców Wielkopolskich.

ZWIĄZEK POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH /ZPW/, był organizacją kombatancką zrzeszającą uczestników Powstania Wielkopolskiego 1918-1919, założony w 1928 roku. ZWP był kontynuacją Związku Uczestników Powstania Wielkopolskiego 1918-19, utworzonego już w 1920 roku, który nie uzyskał prawa działalności od rządu sanacyjnego, ponierającego Związek Towarzystw Powstańców i Wojaków w Poznaniu /ZTPiW/ założony w 1926 roku. Większość byłych powstańców nie uznała ZTPiW. Wtedy zostało utworzone secesyjne Towarzystwo Uczestników Powstania Wielkopolskiego 1918-19, któremu władze sanacyjne odmówiły zarejestrowania.

Po rozwiązaniu zbojkotowanego ZTPiW, powstał ZWP i wszedł w skład prорządowego Związku Weteranów Powstań Narodowych RP 1914-19 z siedzibą w Poznaniu.

W 1939 roku doszło do usamodzielnienia Związku Powstańców Wielkopolskich.

Działalność ZPW przerwała okupacja hitlerowska. Byli powstańcy wielkopolscy brali czynny udział w Ruchu Opору. Wielu z nich zginęło wskutek terrору okupanta.

Związek Powstańców Wielkopolskich został reaktywowany 17 marca 1946 roku. Na początku 1947 roku liczył 10 tys. członków, zrzeszonych w 95 kołach krajowych i 8 zagranicznych. W 1949 roku wszedł w skład Związku Bojowników o Wolność i Demokrację /ZBoWiD/ jako oddzielne środowisko.

W Ostrzeszowie nie ma już żadnego żołnierza-powstańcy wielkopolskiego - odeszli na "wieczną wartę".

Władysław Gręf

ZRÓDŁA I MATERIAŁY

- Marian Olszewski - "Powstanie Wielkopolskie 1918-1919",
- Zygmunt Wieliczka - "Od Proszy po Kawicz",
- Muzeum Regionalne im. Władysława Goluśa w Ostrzeszowie :
fotografie i archiwalia,
- Władysław Graf - "Przewodnik po miejscach pamięci Narodowej
Ziemi Ostrzeszowskiej",
- Władysław Graf - "Nikt im iść nie każe...",
- Władysław Graf - fotografie i archiwalia,
- Maria Mądra - "Uroczystość Odsłonięcia Obelisku w Siedlikowie",
- Kazimiera Fepiernik - fotografia Rocha Gruszki.

N O T A T K I

109

Z CYKLU: ZESZYTY OSTRZESZOWSKIE

2009